

— 34 —

ORDO SERVANDUS

IN LITANIARUM MAJORUM PROCESSIONE.

QUAE IN FESTO SANCTI MARCI CELEBRATUR.

TITULUS CUARTUS.

SUMMARIUM.

- 1 Ordo iste est universalis pro cunctis Processionibus.
- 2 Non omnes Processiones habent Litanias.
- 3 Litania quid significet?
- 4 Litaniarum, seu Rogationum antiquitas.
- 5 *S. Gregorius* eas ampliavit.
- 6 Apostoli fuerunt illarum Authores.
- 7 *Sanctus Joseph* in Litanis introductus.
- 8 Versiculus *A flagello Terraemotus* insertus in Litanis.
- 9 Nihil addi potest Litanis a Summis Pontificibus approbatis.
- 10 Praeter Litanias majores, aliae sunt *B. Mariae Virginis Lauretanae*.
- 11 Litaniarum nomen duplex.
- 12 Aliae vocantur majores.
- 13 Aliae vocantur minores.
- 14 Juxta majorem, vel minorem solemnitatem.
- 15 Opinio *Macrii* circa Litanias majores, et minores.
- 16 Litania dicitur septiformis.
- 17 Quare in die *S. Marci* cantetur Litania major?
- 18 Litaniae majores, si in die Paschae occurrant, transferendae.
- 19 Alia opinio *Fr. Macrii* circa hoc.
- 20 Majores possunt dici Litaniae respectu minorum.
- 21 Processio haec fit pro Universo Fideli Populo.
- 22 Finis, et significatio hujus Processionis.
- 23 Hora hujus Processionis debet esse in mane.
- 24 Hora semel electa mutari non potest.
- 25 Congregari debet Populus in Ecclesia majori.
- 26 Dispositio interna pro concurrentibus ad Processionem.
- 27 Orandum ante Processionem.
- 28 Vestes adhibendae in Processione.
- 29 Vestes Sacerdotales, et Cleri.
- 30 Antiphona *Exurge Domine, etc.* a quo loco desumpta?
- 31 Litaniarum initium cur cantetur genibus flexis?
- 32 Quomodo Populus respondere debeat?
- 33 Litaniae repeti possunt, si iter longum sit.

- 34 Tonus Litaniarum qualis esse debeat?
- 35 Novus Tonus introducere non videtur decens.
- 36 Processio inchoatur in nomine *B. Mariae Virginis*.
- 37 Quare post nomen *B. Mariae Virginis* omnes surgant?
- 38 Quare Cultus *Hyperduliae* conveniat *B. Mariae Virginis*.
- 39 Psalmi cantari possunt in itinere post Litanias.
- 40 Quinam Psalmi cantari debeant?
- 41 Cantica, et Hymni non adhibendi in Processionibus Poenentialibus.
- 42 Unaquaeque Processio habet suos psalmos, et Cantica.
- 43 Mos divertendi ad Ecclesias sublatus.
- 44 Si fiat ista diversio, quae servanda sint?
- 45 Campanae Ecclesiae, apud quam transit Processio, pulsandae.
- 46 Nomen Sancti Titularis num invocandum.
- 47 Antiphonae Sanctorum Titularium canendae.
- 48 Quare fiat Processio in die *S. Marci Evangelistae*?
- 49 Si Ecclesia, seu Altera Sancti Marci adsit, visitari debet.
- 50 Si non adsit, Ecclesia visitanda erit ad libitum.
- 51 Cantatur Missa de *S. Marco*, vel de Rogationibus.
- 52 Processio terminatur cum consuetis precibus.
- 53 Rogationum origo.
- 54 Rogationum significatio.
- 55 Vocantur *Triduanae*.
- 56 Quando institutae.
- 57 Qua de causa introductae in Ecclesia Dei?
- 58 Verisimilior ratio.
- 59 Dicuntur Processiones *Arbales*.
- 60 Viae, per quas duci debet Processio, destinandae a parocho.
- 61 Viae respicere debent ad varios Ventos.
- 62 Magistri Caeremoniarum solent illas destinare.
- 63 Episcopus potest mutare, et assignare vias.
- 64 Regulares recusare non possunt recipiendi hanc Processionem.

1 2 Ordo iste non tantum praescribitur servandus in Litanis majoribus, in die *S. Marci Evangelistae*, et in Minoribus Rogationum, sed in quacumque alia Processione, quae fiat ad impetrandam Dei opem, et pro aliqua publica necessitate: atque ideo ponitur in hoc loco tamquam Regule universalis tenenda in quibuscumque similibus Processionibus, quae tamen non omnes incipiunt a Litanis, vel Litanias habent in corpore. Igitur Regulae hic praescriptae, atque infra explicandae erunt advertendae, et prae manibus habendae quocumque tempore detur casus, ut aliqua ex similibus Processionibus ducatur tum in Civitatibus, tum in Ecclesiis Dioecesanis.

3 Litania graeca vox est, et supplicationis significat, seu Preces, vel Rogationes, non qualescumque, sed serias, devotas et frequentes, ut cum *Quart. de Litanis, punct. 1, num. 223.* tradunt *Suarez, T. 2. de Relig. lib. 3. de Orat. vocal. cap. 9.* *Lezana, Serrarius, Justinianus, et alii.*

De illarum antiquitate varie sentiunt Authores. Nonnulli asserunt, primum Litaniarum Authorem fuisse *S. Gregorium Magnum* Summum Pontificem, viventem anno Christi 600. sed antiquioris originis eas facit *Baronius in not. ad Martirolog. sub die 25. Aprilis, Suarez, et alii cum Quart. punct. 4. num.*

235. qui illarum Authores vult Apostolos; esse tamen potest quod S. Gregorius illas ampliaverit, quod et fecerunt alii Pontifices, additis diversorum Sanctorum nominibus; atque ex hoc dictum sit, eundem S. Gregorium, illarum Authorem fuisse: sed aliud est unum opus creare, aliud est illud amplificare.

7 Istiusmodi ampliationis recentissimum exemplum habemus Summi Pontificis Benedicti Decimertii, qui in actu Canonizationis diversorum Sanctorum de mense Decembris 1726. inseruit inter Litanias majores nomen *S. Joseph Sponsi B. Mariae Virginis*; illud post nomen S. Joannis Baptistae adnotando, ut ex Decreto in Urbe emanato a *S. R. C. Urbis, et Orbis sub die 19. Decembris 1726.* ad magis magisque augendum erga dictum Sanctum adeo debitam, et proficuum Fidelium devotionem necnon ad validissimum ejus Patrocinium, ampliato cultu, frequentius invocandum, et demerendum, auditis prius diversorum insignium Theologorum Votis de loco inter hierarchias Sanctorum illi dando, inter quae illud praevaluit, ut post Praecursorem Domini in utero Matris sanctificatum, potioritatem super caeteros haberet Sanctos, in Ecclesia Dei.

3 Similiter tempore Pap. Clementis XI. Roma a Terraemotu vaxata insertus fuit inter Litanias majores Versiculus: *A flagello Terraemotus, post Versiculum: Ab Ira tua, etc.*

Sed iste Versiculus *A Flagello Terraemotu* insertus in Litanis majoribus ad instantiam Clementis PP. XI. fuit temporarius, et ad illud tempus tantummodo accomodatus, in quo Roma a tali flagello vexabatur. Unde cum a S. C. Rituum non processerit, non erit in perpetuum recitandus. Ideoque perperam a Thypographis in nova Ritualis Romani editione tanquam perpetuo dicendus adnotatus fuit, quapropter ab impressis est expungendus, nec amplius recitandus; nisi in casu (quod absit) quo insaeviat hujusmodi flagellum.

9 10 Hinc advertendum est, quod Litanis a S. Pio V. reformatis non possunt absque licentia Sedis Apostolicae, alii Sancti, etiam titulares superaddi, juxta *Respons. S. R. C. ad Canonicos Regienses sub. die 22. Martii 1631.* Bellarmin. *de SS. Beatitudine, cap. 10.* Item Clemens VIII. prohibuit anno 1601. ne imprimeretur, neve in Ecclesia canerentur aliae Litaniae nisi consuetae de Sanctis, et de B. Maria, quae communiter *Lauretanae* dicuntur. Atque ideo, nescio qua ratione, hic Ferrariae a Venerab. Archiconfraternitate mortis, et Orationis recitentur quaedam antiquissimae Litaniae satis a consuetis diversae, dum associantur damnati ad Patibulum: in quibus Litanis enumerantur nonnulli Sancti satis extravagantes, prout *S. Dimas, Sancta Reparata*, et alii. Vere hic abusus indiget praecisa reformatione. Quod si stare nolint moderni constitutionibus antiquis. tamquam obsoletis, et ab usu remotis, saltem se submittant novissimis; habemus enim Constitu-

+ Vide decret. S. C. Rit. Sess. de Ser. d. 1847.

tionem, et decretum adeo recens, ut adhuc per aures hominum resonare videatur; prout illud est nuper a Sacra Congregatione Indicis emanatum. approbatumque a laudato SS. Benedicto XIII. sub die 2. *Septembris 1727*, tenoris videlicet.

“Eadem Sacra Congregatio, audito, quod variis in Oratoriis et Ecclesiis publice recitentur aliquae Litaniae non approbatae in S. Rituum Congregatione, censuit innovari Decretum in generali Congregatione S. Romanae, et Universalis Inquisitionis, a Fel. Rec. Clemente VIII. editum anno 1601, videlicet. . . . . Quoniam multi hoc tempore, privati etiam homines, praetextu alendae devotionis, novas quotidie Litanias evulgant, ut jam prope innumerabiles formae Litaniarum circumferantur; et in nonnullis ineptae sententiae, in aliis (quod gravius est) periculosae, et errorem sapientes inveniantur, SS. Clemens Papa VIII. pro sollicitudine sua pastorali providere volens, ut Animarum devotio, Deique, ac Sanctorum invocatio, sine illius detrimenti Spiritualis periculo foveatur, praecipit, et mandat, ut retentis antiquissimis, et communibus Litanis, quae in Breviariis, Missalibus, Pontificalibus, ac Ritualibus continentur, necnon Litanis de Beata Virgine, quae in Sacra Aede Lauretana decantari solent; quicumque alias Litanias edere vel jam editis, in Ecclesiis, sive Oratoriis, sive Processionibus, uti voluerint, eas ad Congregationem Sacrorum Rituum recognoscendas, et si opus fuerit, corrigendas mittere teneatur; neque sine licentia et approbatione praedictae Congregationis, eas in publicum edere; aut publice recitare praesumant, sub poenis (ultra peccatum) arbitrio Ordinarii, et Inquisitoris severe infligendis.

“Praesens Decretum factum fuit in Generali Congregatione Sanctae Romanae, et Universalis Inquisitionis, habita in Palatio Apostolico Quirinali, coram praedicto Sanctissimo D. N. . . . et Illustriss. ad Reverendiss. D. D. S. R. Eccl. Cardinalibus, adversus haeticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus, Oct. Id. Septembris Anno a Nativitate Domini nostri Jesu Christi 160.

“Praedictum igitur Decretum, eadem Sacra Indicis Congregatio, omnino observari mandat, et praecipit, praecipiendo ulterius, ne typis mandentur aliquae Litaniae non approbatae a Sacra Rituum Congregatione sub poenis in supradicto Decreto, et Indice librorum prohibitionum contentis, etc.”

De origine Litaniarum B. Mariae Virginis et illarum praecipue, quae in Sacra Aede Lauretana decantari solent, nihil certi habemus: Hoc unum notat Ciacon. *Tom. 1. c. 489. ann. 687.* Sergium I. Pontificem instituisse, ut Litaniae quotannis die Annunciationis S. Dei Genitricis dicerentur: quae iustitutio ab eodem summo Pontifice ampliata fuit ad dies festos Nativitatis, et Dormitionis ejusdem Virginis Mariae, ex allatis

ab Oldoino *in addit ad Ciacon. loc. cit.* atque hoc pro gratiarum actione ob grande beneficium a Deipata obtentum, quae ab illata enormi calumnia eundem liberavit. Quibus Litaniis postmodum Ecclesia catholica identidem superaddidit nova, et diversa insignia Mariae Virginis attributa, donec tandem ad statum praesentem redactae fuerint, et a Pontificibus, sacraque Rituum Congregatione approbatae, ex allegata Constit. Clementis PP. VIII. Quocumque die istae Litaniae decantari possunt, et in quocumque loco, sed praesertim in sacra Aede Lauretana, in qua Verbum Caro per intemeratam Virginem factum est, Dies vero in Ecclesia praecipuus solet esse dies Sabbati ex S. Thoma *Opusc. 6. Servamus Christiani Sabbatum in venerationem Virginis gloriosae, in qua remansit tota fides tali die in morte Christi*, In qua aestimatione istae Litaniae a fidelibus habitae sint, quomodo cultae fuerint vide apud Hippolit. Maraccium *Heroid. Mariam*. Quid vero significant et Animadversiones super illis doctissimi scripsit Joseph Migliorati Romae 1698. et Joannes Baptistas Zapata, De Attributis Mariae Virginis 1715. necnon Franc. Coster. et Jo de Comitibus, orig. Litan.

11 12 13 14 Duplex est nomen harum Litaniarum: aliae enim appellantur majores, aliae minores; et haec distinctio per diversos Scriptores habetur, juxta majorem, vel minorem solemnitatem, quae celebratur. ut notat Quart. *de Process. punct. 9. sect. 2. et de Litanis, punct. 1. n. 224. in fine.*

15 16 Verum clariorem, et uberiolem Litaniarum historiam effert Macrius, et Frater ejus *in Hierolex.* Ibi dicitur, quod Litaniam major appellatur illa, quae fit in die S. Marci a S. Gregorio instituta, dum Romae grassabatur Pests, quae Litaniam septiformis denominata fuerat. Septiformis autem dicta est, eo quia totius Urbis Populus a B. Gregorio in septem partes. Deum precaturus, dividebatur. Paulus Diacon. *de gest. Longeb. lib. 3.* Idem confirmatur ab eodem Gregorio *Epist. 34. Regist. lib. 11. ind. 6. ad Lucidum. Episc. Leotin.* A Gregorio Turonen. in ejus *Historia*, et a D. Antonino, *tom. 2. tit. 12. cap. 3. de S. Greg. Magno, § 1.*

17 Quae tamen Litaniam per plures dies continuata fuit ab eodem Pontifice Imaginem Sacram B. Mariae Virginis deferente, usquoque in transitu per Hadriani Molem vocem Angelorum audiverit, *Regina Caeli, etc.* quibus ille respondit: *Ora pro nobis Deum, etc.* qui meruit deinde Angelum Dei videre supra eandem molem, mittentem gladium in vaginam, ob signum cessationis irae Dei. Haec, et plura vide dicto loco; ubi praecipue notandum venit, quod prima Litaniam dicta major, in mense Septembris, imminente pestis periculo, celebrata fuit; sed annua deinde pro acceptis beneficiis commemoratio in die S. Marci instituta fuit, quemadmodum usque ad praesens per

Universalem Ecclesiam observatur, atque *ex Aquisgranaten. Concilio II.* colligitur, ubi sic. *in Canone 10.* habetur: *Ut Litaniam major, more Romano, ab omnibus in septimo Kal. Maji celebretur.*

18 19 Si vero Litaniam majores in die Paschae occurrerint, tunc ad diem tertium ejusdem octavae transferri mandavit S. R. C. *sub. die 25. Septembris. 1627.* ut Fideles frequentius intervenirent, cum sit dies Festus, ac Missa de Rogationibus dicatur absque Commemoratione Octavae in Paramentis Violaceis, Gavant, *p. 4. tit. 11. Macri Hierolex. verb. Litaniam*, apud quos alia habetur circa has Litaniam majores interpretatio; Frater Macrii putat, quod Litaniam ideo majores dicantur, quia ad S. Mariam Majorem in Urbe processionaliter progreditur: minores vero, quia ad S. Mariam Minorem Processio dirigitur; sed monemur per Baron. *in not. ad Martyrolog. 25. Aprilis*, quod majores etiam Litaniam vocabantur tunc quando ad S. Petrum dirigebantur processiones tempore S. Gregorii Papae, quod confirmat Gavant. *loc. cit. n. 7.* inquit: *Quas (Litaniam) instituit S. Gregorius Papa non simpliciter, sed ad S. Petrum.*

20 Memini, me de Psalmis poenitentialibus loquendo, e de subsequentibus Litanis, dixisse, istas etiam Litaniam majores nuncupari potuisse respective ad Litaniam breves, et minores, quae recitantur in commendatione Animae, quae pariter antiquissimae originis sunt: sed non perinde sequitur, quod aliae quae decantantur in Rogationibus ex hoc nominari debeant minores.

§. I. Clerus et Populus hora statuta, mane in Ecclesia congregati, omnes contrito, et humili corde Deum, flexis genibus, paulisper precentur.

21 22 Non pro solo Clero fit haec Processio, sed pro Universo fidei populo ex ejus origine; nempe quando Pests saeviebat, ut diximus, nec ulli Ordini gladius irae Dei ignoscebat. Propterea Clerus cum populo invitari debet ad concurrendum, ut per invocationem Dei, et Sanctorum ejus desiderata nobis Divinae propitiationis abundantia facilius, et efficacius impetretur.

23 24 Hora debet esse in mane, et quidem diluculo, respective ad longitudinem itineris faciendi, et ut Missa celebrari possit opportuno tempore: quae hora semel electa pro facienda Processione, mutari non potest, ut sequendo Clementi-

nam notant DD. adducti a Pignatell. *Cons.* 563. n. 6. T. 6. et Matthaeucc. *Off. Cur. Eccl. c.* 40. n. 9. et. *seqq.*

25 Ecclesia, in qua congregari debet Clerus, et populus, debet esse major, nempe in Civitatibus Cathedralis, in Pagis vero, et Oppidis Parochialis; quia, ut alibi diximus, haec Processio est de juribus Parochialibus.

26 De dispositione vero Animae a Rituali praescripta in concurrentibus ad Processionem istam, illud praestat, ut quisque humili, et contrito corde sit: si enim placare Deum intendimus, et a novis iram suam avertere, opus est, ut cordis compunctione prius efficiamur digni ad istas gratias impetrandas, *Quar. d, pu. 5. n. 236.*

27 Ante Litanias, et Processionem imponit noster Textus, ut quisque flexis genibus paulisper oret, et Deum deprecetur: quod de raro factum fuisse vidi in tot Processionibus, quibus interfui, Itaque muneris sui onus adimplerent Magistri Sacrarum Caeremoniarum, si priusquam Litaniae, et Processiones inchoentur, publicam precem indiserent, sub silentio tamen, et absque strepitu, ut sic statuto Rubricae obtemperarent ii, qui Processionibus laudabiliter interesse cupiunt: nam rationabiliter ista Oratio praeparatoria instituta est, ut sic per humilitatis actum, genuflectendo, et Deum deprecando, facilius ea, quae in Litanis, et Precibus petimus, consequamur. Sursum igitur corda hominum elevanda sunt per istam brevem Orationem, quae etiam inservit ad componendum animum, illumque a vanis Saeculi cogitationibus abstrahendum, ut in Processione solum Deum cogitemus, et Animarum nostrarum indigentiam.

§. II, Sacerdos pluviali, cum Ministris, vel saltem superpelliceo, et stola violacei coloris sit indutus: cujus coloris habitu in reliquis Processionibus semper utatur, praeterquam in Processionibus Corporis Christi, et quae fiunt solemnibus diebus, vel in gratiarum actionem; quibus diebus utitur colore propriae solemnitati congruenti. Caeteri vero Sacerdotes, et Clerici superpelliceis induti, sequentem Antiphonam stantes concinant: *Exurge. etc.*

28 De Vestibus, et earum coloribus jam dictum fuit in Prooemiali explicatione Tituli de Processionibus, et dicemus in subsequentibus Processionibus, in quibus specialis erit mentio de illis, tam si Processiones solemniter fiant, quam si privatim intra Ecclesias.

29 30 Prior vestiendi modus in Rubrica assignatus, convenit tantum Sacerdotibus, et Celebrantibus, qui in Processionibus tamquam summi Ministri, et Duces habentur. Vestitus vero Cleri, et aliorum, Processionem componentium, debet esse juxta ordinem, et gradum cujuscumque, prout in Processionibus invaluit. Antiphona: *Exurge Domine, etc.* desumpta est ab ultimo Versiculo Psalmi 43. in ordine Psalterii Davidici, *mutato verbo Redime, in Libera.*

§. III. Deinde genuflectant omnes, et duo Clerici ante Altare majus genuflexi, devote Litanias cantare incipiant, caeteris eadem voce respondentibus.

31 Cum Litaniae, ut dictum est, sint Preces, et supplicationes, decet, ut earum initium saltem cantetur genibus flexis; iste enim est actus supplicantis, ut ilibi dictum fuit. Ultra quam quod primae supplicationes, seu invocationes cum ad Deum Unum et Trinum, sive sub nomine totius Sanctissimae Trinitatis, sive sub nomine Personarum, dirigantur, ut ea, qua par est, veneratione ordinentur, nonnisi laudabile censi debet. Super hoc Litaniarum initio redarguuntur Catholici ab Haereticis, variis argumentis, quibus doctissime respondet *Quart. de Litan, punct. 6. num. 238. ad 270. per tot.*

32 33 Dum dicit Rubrica, quod *caeteri eadem voce respondeant*, per *ly respondeant* non intelligit, ut caeteri repetant id, quod cantatur a Clericis, seu Mancionariis Cantoribus, ut aliqui faciunt, semper eodem modo quo in Litanis Sabbati Sancti: nam Rubrica Sabbati Sancti praecipit, ut *Chorus idem simul respondeat*: ut videre est in Missali Romano: nunc vero dicit simpliciter, *respondeant*, nempe invocationi complementum dent per verba *Ora pro nobis*, et alia notata. Nec refert si longitudo itineris faciendi, totas Litanias ab uno tantum Choro recitatas, absorbeat; nam post Litanias suppleri potest per Psalmos assignatos, seu repeti possunt eadem Litaniae, ut *infra* in §. 5. Rubrica praescribit.

34 Quo vero ad Tonum Litaniarum, tum Missale, tum Rituale illum assignat Gregoriano more: nec laudabile esse iudico novos Tonos introducere, cum ille unice sit ab Ecclesia approbatus.

§. IV. Cum autem cantatum erit: *Sancta Maria, ora pro nobis*, surgunt omnes et ordinatim procedunt, egredientes, Litaniasque prosequentes, praecedente Cruce, et se-